

מראי מקומות, שיעור מאת הג"ר מאיר קפלן שליט"א

סוכה מט: -נ. - בענין ניסוך המים

1. גמרא סוכה מט:, וז"ל, "כמעשהו בחול כו': ואמאי נייתי במקודשת אמר זעירי קסבר אין שיעור למים וכלי שרת מקדשין שלא מדעת ואי מייתי במקודשת איפסילו להו בלינה חזקיה אמר כלי שרת אין מקדשין אלא מדעת וגזירה שמא יאמרו לדעת נתקדשו א"ר ינאי א"ר זירא אפילו תימא יש שיעור למים וכלי שרת אין מקדשין אלא מדעת וגזירה שמא יאמרו לקידוש ידים ורגלים מלאן."

ותוס' שם נ. ד"ה ואי, וז"ל, "וא"ת דנעשה כמי שמלאוהו הקוף כיון שנתמלאה שלא בזמנה דכלי שרת אינם מקדשים שלא בזמנו ואי משום דכי מטו לילי דבי שימשי תיקדוש דלילה אין מחוסר זמן ומיפסלו בלינה סוף סוף מאחר דקודם לכן נתמלאו יש לנו לחושבן כאלו מלאו הקוף כדאשכחן במנחות פ' שתי הלחם (דף ק. ושם) גבי לחם הפנים שסידרו אחר השבת שאפילו הוא על השלחן כמה ימים אין בכך כלום דנעשה כמי שסידרו הקוף."

2. תוס' מנחות טו:, וז"ל, "וכן מילתא דזעירי דהתם נמי אליבא דרבי מאיר אתיא דקאמר התם (דף עט.) אין הנסכים מתקדשין אלא בשחיטת הזבח פירוש לענין שלא לשנותן (לענין) לזבח אחר ולא כמו שפירש שם בקונטרס לענין ליפסל בלינה דלענין לינה ודאי מיפסלי משקדשו בכלי דאמר בסוף רבי ישמעאל (לקמן עב:) גבי שתי הלחם דאי תנור מקדש מיפסלי בלינה ועוד בסוף לולב וערבה (סוכה נ.) קאמר זעירי גופיה דאי מייתי במקודשת איפסלו להו בלינה ומשנה שלמה שנינו בפ"ב דמעילה (דף י.) גבי נסכים קדשו בכלי הוכשרו ליפסל בלינה מיהו ההיא יש לדחות דדוקא בנסכים הבאים בפני עצמן."

3. ריטב"א סוכה נ. ד"ה ואי מייתי, וז"ל, "ואי מייתי במקודשת איפסלו להו בלינה לאו משום דאין ראוי לקרב בלילה כדסבר הראב"ד ז"ל דהא ליתא מדאמרין בפ"ק דתענית דאמר מר ומנחתם ונסכיהם בלילה אלא לאמר שאין נוהגין ליקרב אלא בלילה וכיון שכן מפסלי, ואל תתמה שיהיו ראויין ליקרב ויפסל בלינה שאם הדבר שהוא עצמו הולך וקרב כגון אברים ופדרים העומדים עד הבוקר היא פוסלת וכ"ש באלו שאינה קרבין אע"פ שהגיע זמנם, ואע"פ שאמרו במסכת תמורה שלא אמרו נסכים בלילה אלא בנסכים הבאים מעצמן שלא עם הזבח ואלו נסוך המים קרב עם הזבח הא לא תקשי דנסוך המים אינו חשוב בא עם הזבח שחובת היום היא ולא חובת המזבח כלל שהזבח של תמיד בנסכים של יין הוא נכשר כמו בשאר ימים אלא שיש חובת היום ג"כ לעשות נסוך המים וזה כפתור ופרח לרבינו הגדול ז"ל."

4. תוס' תענית ב: ד"ה איבעיא להו רבי אליעזר (דס"ל מזכירין גשמים מיו"ט ראשון של סוכות) **מהיכא גמיר לה מלולב גמיר מה לולב ביום וכו'**, וז"ל, "פיי ולולב הוי רצוי דמים וגדל על המים או דלמא מניסוך גמר לה פיי ונפקא מינה אי מלולב גמר לה אבל ניסוך המים סבירא ליה דלאו ביום ראשון הוא או מניסוך המים קא גמר לה דסבירא ליה דניסוך המים ביום ראשון הוא, אי נמי דאי מלולב גמר הוה דווקא ביום שנאמר (ויקרא כג) ולקחתם לכם ביום אבל אי מניסוך הוה אפילו בלילה ולענין זה אהני, דאמר מר ומנחתם ונסכיהם אפילו בלילה וכו' פירוש דאע"ג דניסוך קרבנות לא הוי עד לאחר הקרבת קרבנותיהם ואם כן היאך קריבי נסכים בלילה רוצה לומר בלילה שניה, וניסוך החג דהוי ממים מצי למהוי בלילה ראשונה ואע"ג דאמרין במסכת יומא בפ' בראשונה (דף כו:) אמר רב ואיתימא ר' יוחנן אין

מנסכים מים בחג אלא בתמיד של שחר וא"כ לא הוי בלילה ראשונה דהא אינה אלא ביום יש לומר דאינו חייב לנסך אלא בתמיד של שחר מכל מקום אי בעי עביד ליה בליליא."

5. ירושלמי סוכה פ"ד ה"ו, וז"ל, "רשב"ל בעא קומי ר' יוחנן הקדימן לזבח מה הן. ניסכן בלילה מה הן. לא ניסך היום מהו שינסך למחר. א"ל נישמעני מן הדא דאמר רבי אילא בשם ר' יוסי ונסכיה אחד ניסכי מים ואחד ניסכי יין הדא אמרה הקדימן לזבח כשר ניסכן בלילה כשר לא ניסך היום לא ינסך למחר אל שם עבר יום עבר קרבנו."

6. רמב"ם פרק י' מהלכות תמידין ומוספין, וז"ל, "ו' כל שבעת ימי החג מנסכין את המים על גבי המזבח ודבר זה הלכה למשה מסיני ועם ניסוך היין של תמיד של שחר היה מנסך המים לבדו: ז' ואם עירה המים לתוך היין או היין לתוך המים ונסך שניהם מכלי אחד יצא ואם הקדים ניסוך המים לזבח אפילו נסכן בלילה יצא ובקרון דרומית מערבית היה מנסך למעלה מחצי המזבח והכל יורד לשיתין כמו שביארנו כיצד היו עושין צלוחית של זהב מחזקת שלשה לוגין היה ממלא אותה מן השילוח הגיעו לשער המים תקעו והריעו ותקעו עלה לכבש ופנה לשמאלו ונותן המים מן הצלוחית לתוך הספל שהיה שם ושני ספלים של כסף היו שם מערבי היה בו המים ומזרחי היה בו היין של נסך והיו מנוקבין כמין שני חוטמין דקין ושל מים היה נקב שלו דק משל יין כדי שיכלה המים עם היין כאחד."

7. חזון איש סימן קכ"ו ס"ק כ' (מופיע באתר)

8. ירושלמי סנהדרין פרק ב' סוף הלכה ה', וז"ל, "בר קפרא אמר חג היה וניסוך מים והיתר במה היה ויבקעו שלשה ולמה שלשה אחד הורג ואחד מפנה הרוגים ואחד מכניס צלוחית בטהרה."

9. משך חכמה פרשת פנחס, וז"ל, "ומנחתם ונסכיהם כו' מלבד עולת התמיד ומנחתה ונסכיהם. זה פלא גדול על מי קאי הך ונסכיהם, אם על מוספי היום הלא כבר כתוב ונסכיהם, ואם על עולת התמיד, ונסכה הוי ליה למימר. ועיין רש"י בזה. ואחר העיון הוא למוד גדול על נסוך המים, דנסוך היין מתיחס אל הקרבן לא אל היום, ואם הביאן קודם הקרבן פסולים, ומביאה אדם אפילו לאחר עשרה ימים, וכמו דדריש בפ"ב דתמורה (דף יד) מנחתם ונסכיהם אף בלילה, פירוש, בלילה שאחרי הבאת הקרבן, דהמנחה והנסכים מתיחסין אל הקרבן לא אל היום, הא נסוך המים אע"ג דלכתחילה מצותה עם התמיד, כמו דכתיב ביום ששי ונסכיה, בכ"ז נסוך המים מתיחס אל היום לא אל הקרבן, ולכן אם נסכן בלילה שלפי הבאת הקרבן יצא, ואם עבר היום ולא נסך מים, כיון שעבר יומו בטל קרבנו, וכמו שמפרש בירושלמי פרק לולב וערבה הלכה ו' עיי"ש, נמצא דנסוך היין הוא שייך ומתיחס אל עולת התמיד, וצריך להביאה אחר הקרבן ובלילה שאחר כך ג"כ סגי, ונסוך המים הוא שייך אל חובת היום, לכן כי נסכו בלילה כשר, כן כי לא נסכו בו ביום עבר יומו בטל קרבנו כו', וזה שאמר ונסכיהם, היינו נסוך המים שהוא של היום ונסוך היין שהוא של עולת תמיד.

ולבי אומר לי שהוא דברי הירושלמי שם, דבעי הקדימן לזבח מה הן, ניסכן בלילה מה הן, לא ניסך היום מהו שינסך למחר, מן הדא דאר"א בשם ר' יוסי ונסכיה אחד נסכי מים ואחד נסכי יין הד"א הקדימן לזבח כשר, ניסכן בלילה כשר, לא ניסך היום לא ינסך למחר על שם עבר יומו בטל קרבנו. וזה תמוה, דאדרבא מדאיתקוש לנסכי יין ובנסכי יין הכל להיפוך, דבעי להיות אחר הבאת הזבח, ובלילה שלאחריו, ואף לאחר עשרה ימים, וברור שצ"ל ונסכיהם אחד נסכי מים ואחד נסכי יין, ואין זה דרשא דר' נתן דמייתי בבלי בתענית מן ונסכיה, ולפי זה פשיט שפיר דהנסוך הוי של

יום לא של קרבן. וכן ברור בעיני דהא דקאמר בבלי תענית (דף ב:) מה ניסוך המים מאורתא דאמר מר ומנחתם ונסכיהם אף בלילה, סמיד ג"כ על קראי דונסכיהם דכאן דקאי על היום, רק מייתי דמצאנו נסכין באין בלילה. ומסולק בזה כל תמיהות הרב בגבורות ארי. עיי"ש ודו"ק בכ"ז.